

Töö ja Tervis

1931

Seitsmes aastakäik

Tegev toimetaja

Leopold Johanson

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 1

Jaanuar 1931. a.

VII aastakäik

Tellimise hind postiga: aastas . . . 100 senti 6 kuu peale . 55 „ 1 „ „ „ 10 „ Välismaale aastas 150 s.	Ilmub kord kuus. Talitus ja toim.: Tallinn, Tehnika 17, k. 15 Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused. Üksiknumber 10 senti.	Kuulutuste hinnad: 1 lhk. kr. 20.— 1/2 „ „ 10.— 1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.— Teksti ees—50/10 kallim
---	---	--

SISU: 1) Möödunud aasta raske pärandus — *L. Johanson*. 2) Kirurgilised operatsioonid kopsutiisikuse ravimisel — *Dr. med. A. Liin*. 3) Verekaotusest ja selle hädaohust — *Dr. H. Jürgenson*. 4) Eestis maksva tööliste haiguste vastu kindlustuse ulatus — *mag. A.-T. Kliimann'i järgi*. 5) Töö ja õhk — *Dr. W. A. Pohvalenski*. 6) Ära suudle! — *prof. Dr. A. Möller*. 7) Pisarate hääl — *Th. Drayser*. 8) Tööpuudus. 9) Mitmesugust. 10) Detsembrikuu sündmustik. 11) Küsimused ja vastused.

Möödunud aasta raske pärandus.

Sotsiaalseaduste areng läinud aastal ja reaktsioon Eestis.

L. Johanson.

Möödunud aasta jättis uuele raske päranduse: järjest süveneva majanduslike kriisi, suure töötute armee, mis ulatab juba üle 20 miljoni ning sõjahädaohu, mida suurendab riikide palavikuline relvastumine.

Reaktsioon, tagasikiskumine püüdis muuta riike maakaartil mustadeks laikudeks, osalt läks see tui ka korda.

Kapitalism püüdis tööliste sotsiaalset olukorda ja palgatingimusi halvendada.

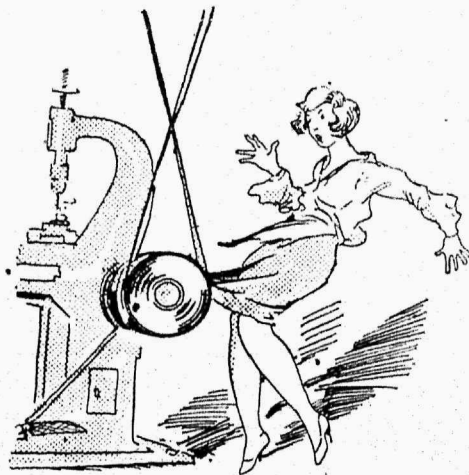
Ei ole siis ka läinud aastal märkida sotsiaalkindlustusegi alal kuigi suurt edu. Tähtsamaks osutub siiski uue sotsiaalkindlustuse seaduse maksmapanek Prantsusmaal. See seadus näeb ette haiguse, tööjõuetuse ja vanaduse vastu kindlustamist. Kindlustusmaksu tasuvad töösturid, kui ka töölised. Viimased nägid kindlustusmaksu võtmises oma palga alandamist ja nõudsid, et töötasu vastavalt suurendataks. Oma nõudmise toetamiseks algasid umbes 300.000 töolist streiki, mis kestis kuid ja lõppes tööliste võiduga: tööpalka tõsteti 4% võrra.

Kreekas hakkas 1. apr. maksma haiguse, vigastuste ja vanaduse vastu kindlustamise seadus.

Tshehhoslovakkias, kus varem töölised olid tööpuuduse vastu kindlustatud Genti süsteemi alusel, muudeti seadust tunduvalt, ta ulatust ja töötute õigusi laiendades, sama tehti ka Inglismaal, kus laiendati leskede, vaestelaste ja vanade kindlustamise seadust. Tshehhoslovakkias nõuti ka vanade, tööliste ja teenijate pensionide kõrgendamist.

Austrias tehti põllutöölise kindlustamist

seaduse rida tehnilisi muudatusi, seadust parandades.

Riided töid õnneluse.

Hulk õnnelusi, mis vigastasid või surmasid inimesi, tulid seeläbi, et töölised kandsid ebapraktilisi riideid, mis jäid masina vahele, kiskudes sinna ka tööliste.

Itaalias pandi maksma äriteenijate haiguskindlustusseadus.

Venemaal muudeti sotsiaalkindlustuse seadusi.

Schveitsis võeti vastu vanaduse ja töövõimetususe vastu kindlustamise seadus. Tööpuuduse all kannatajate toetusnorme suurendati.

Hollandis hakkas maksma 1. märtsil haiguskindlustuse seadus.

Põhja-Ameerikas, mida Eestis püütakse tuua kui näidet, kus sotsiaalkindlustuse aset täidab niinimetatud „omaabi“, areneb viimasel ajal ka sotsiaalkindlustus väga jõudsasti. Vanaduse ja töövõimetususe vastu kindlustamine on teostatud juba 13 osariigis. Ka on siin oma liigetele toetuse andmine kutseühingute tähtsamaid ülesandeid.

Reaktsiooni sotsiaalkindlustuse alal võib mainida naaberriigis *Lätis*, kus oli maksev laiaulatusline haiguskindlustusseadus, mille järgi kassaosalistel oli omavalitsus. Uus seadus tõi läinud aastal haigekassadesse ka töösturite esinduse. Nagu valimiste tulemustest nähtub, ei ole valitsus selle muudatusega kuigi suuri tagajärgi saavutanud: suur osa töösturite esindajaist kuuluvad tööliserakondade ridadesse, eestkätt just väiketöösturite esindajad, kuna suurtöösturite esindus tahaplaanile tõrjutakse.

Tagasikiskumise püüded tulid ilmsiks ka reas teistes riikides, nii näiteks *Saksamaal*, *Austrias*, *Poolas*. Ka *Ungaris* kestab sotsiaalkindlustuses kriis edasi.

Uuendusi ja muudatusi oli sotsiaalseadusandluse alal reas teisteski riikides.

Eesti elas seski suhtes reaktsioonikerises. Ühtki sotsiaalkindlustuse, ega töökaitse seadust ei võetud vastu. Haiguskindlustus püsib endiselt kitsastes raamides, õnnetuste vastu kindlustamine samuti. Haigekassad viirelesid ainelistes raskustes, kindlustusühisus püüdis endiselt oma kohustusi veeretada haigekassade peale. Oli sekeldusi ka arstidega. Ühistundest ja arusaamisest oma ülesannetest oli haigekassade volinikkudel sageli endiselt suur puudus, näiteks Tallinnas, kus ühishaigekassa ei leidnud õiget teed liitu. Peab veel tükk aega kobama, enne kui sinna tagasi jõuab, kust ta oma juhtide käekõrval äraeksis. Ka *Pärnu* haigekassaga polnud lood paremad.

Kasutades lahkkelisid, jättis valitsus E. Haigekassade Liidule kopsuhaigete sanatooriumi ehitamise krediidi, 10 miljonit senti, väljamaksmata. Põhjendati ka sellega, et suurem haigekassa ei kuulu liitu. Nii pidi liit esialgu sanatooriumi ehitamisest loobuma, tänu lahkkelidele, kuigi sellase raviasutuse järgi väga suur tarvidus on.

Riigikogus lükkati tagasi haiguse, vigastuse, töövõimetususe ja vanaduse, leskede ja vaestelaste kindlustamise seadus, samuti ka rida teisi töökaitse ja sotsiaalseadusi, näiteks: tööaja seadus, põllutööliste seadus, riigitööliste puhkeaja seadus. Restorani- jne. teenijatel kustutati puhkepäevade hulgast 1. suvistepüha.

Kaubandus-tööstuskogas tehti resolutsioone töökaitse ja sotsiaalkindlustuse vastu. Üks ta teenistuses seisvaist isikuist püüdis isegi „juriidiliselt“ põhjendada, et Eestis on maksev 11½-tunniline tööpäev. Sellane seletus kutsus ta leivaisadegi keskelt esile vaid muideid. Näidati asjatundlikult poolt, et Eestis

on maksev 8-tunniline tööpäev, kuigi seda rikutakse.

Osalt raudteetöölistel pikendatigi tööpäeva.

Rahvusvahelisel töökonverentsil vastuvõetud konventsioonid, mis käsitavad haiguskindlustust, ka põllutööliste ja palga alammäärade kindlaksmääramise viise, võeti valitsuse ettepanekul riigikogu poolt vaid teadmiseks, see on — neid ei kavatseta ratifitseerida ja ellu viia.

Riigitöötajate ja -tööliste õigusi arstiabi saamisel kitsendati, ilma et selleks seaduslikku alust oleks olnud. 20% arstiabi kuludest jäeti teenija kanda. Riigikogus on praegu pooleli mõnedki sotsiaalseadused, nii: majateenijate töökaitse seadus, väljaspool abielu sündinud laste seadus, põllutööliste seadus, töötutele ühekordse toetuse andmise seadus, pensioniseaduste muutmise seadus.

Vastu võeti üüriseaduse kaotamise seadus, kuigi teistes riikides, kus korteriolud lähedamad kui Eestis, sellased seadused veel maksavad ja nende kestvust pikendati.

Tööpalgad olid endiselt madalamaid maa-ilmasa ja tööpäeva venitati ületundidega pikemaks, kuigi mõned vabrikud töötasid 3—5 päeva nädalas.

Äriteenijate seisukorda ei parandatud: hulk neist saavad 9—11 tunnilise tööpäeva eest kuus 3—4 tuhat senti.

Töötute seisukord muutus aasta lõpul meelega heitlikuks: taheti korraldada meelevaldusi, mis lõppes rea inimeste arreteerimisega ja kinnimõistmisega.

Linnamavalitsused ilmutasid väga vähe huvi ja algatusvõimet tööpuuduse vastu võitlemises: vahtisid vaid valitsuse sõrmedele. Õieti on tööpuuduse vastu võitlemine peale riigivalitsuse, just ka kohaliku omavalitsuse ülesanne. Kui töötute saatkonnad käivad oma häda kaebamas riigivanemale ja riigikogule, omavalitsused aga tarvilkka samme ei astu, ega vastavaid andmeid valitsusele ei esita, siis on nendel saatkondade käikudel ka liig vähe tulemusi. Linnavalitsused oleksid pidanud koostama mitte ainult hädaabitööde kavad, vaid ka toetustvajavate töötute ja nende perekondade nimestikud ning nende alusel püsivalt nõudma valitsuselt krediite. Selle vastu — püüti tööpuudust lahendada ja vähendada kitsendavate määrustega, mis piiravad maalt linnatulnud tööliste õigusi. Need määrused võetud vastu selle järele, kui Tartu ja Tallinna tööhõrside esindajad neid heaks kiitnud. Et need määrused aga ebaõiglased on, siis esitati nende vastu riigikogule arupärimine. Sellest kõigest nähtub, et Eesti linnade omavalitsused ei teosta veel tarvilkka sotsiaalpoliitilisi ülesandeid, vaid piirduvad „asjaajamisega“ ja päevast päeva muretult elamisega. Nov. kuus Tallinnas peetud naiste kongressil nimetati töötuid laiskadeks ja lohakateks, kes ei otsivadki tööd, ja kui tööd saavat, siis ainult nõudvat palka, ilma et tööd tegevat. See on näiteks, kui vähe söönud inimene mõistab nälgiijat.

Haiguskindlustuse alal võib märkida veel vabatahtlikku haigekassa ellukutsumist Tartus, siis haigekassade kongressi Viljandis,

haigekassade tegelaste nõupidamist Tallinnas, haigekassade tegelaste kursused jne.

Riigikogus võeti vastu ka seadus, mille järele lapsi, kes paigutatud Harku koloniasse, on lubatud *kehaliselt karistada*.

Tõsteti peale riide-, naha-, nisu-, odra- jne. tollide, ka rukki hinda *teravilja kaitse- seadusega*.

Sündmustest, mis möödunud aastal puudutasid töölisi ja teenijaid, võiks tähtsamana siinkohal veel loetleda:

Peale palgavõitlust pandi 1. dets. *Inglismaal* mäetööstuses maksma 7,5 tunniline tööpäev. *Saksa* metallitöölistel vähendati palka, suureulatuslised streigid. *Prantsusmaal* ja mujal olid suured streigid tööliste õiguste kaitseks.

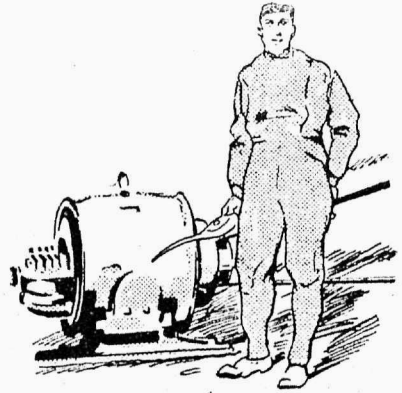
Oli rida suuremaid tööõnnetusi, kus ükski Saksamaal *Alsdorfi* kaevandustes leidsid surma 267 töölise. Septembrikuul hukkus *Inglise* ja *Prantsuse* läänerannal tormis umbes 500 kalurit. *Ida-Galiitsias* surmasid ja piinasid Poola karistussalgad ukrainlasi sellepärast, et nad tahtsid vabaneda Poola mõisnikkude orjusest. Karistussalkade tegevus oli verisem ja toorem kui 1905. a. Eestis.

Maailma suurim õhulaev „R-101“ hukkus 5. okt., surma said 46 inimest. Belgias said surma sõjamäerõukgaaside läbi 80 inimest. Laevade, lennukite, rongide ja autode õnnetustest tuli teateid pea igapäev. Maavärisemisi oli mitmeid, ka Itaalias. Batavias hukkas tulepurskav mägi Merepi üle 1.300 inimese.

Haigused ja nakkushaigused nõudsid ohvreid. Uute haigustena levinesid *papagoihai- gus* ja *laste halvatus*taud.

Alkoholism, kõigi karskuspüüete peale vaatamata, ajas juuri sügavamale. Kaubanduses omas tähtsa koha salapiirituse vedu.

Karskes New-Yorgis, kus valitseb keeluseadus ja kõva kontroll, leiti oktoobrikuul ühel ainsal läbiotsimisel juba üksi Bowery kvartaali lokaalides üle 5.000 purujoobnud inimese.

Tööriided.

Otstarbekohased tööriided hoiavad ära õnnetusi, aga ka teisiti on neil suur tervishoidline tähtsus: tööline hoiab oma riided puhtad, ega kannu töökoja tolm ja mustust oma kodusse.

Läinud aasta oli reaktsiooni võidukäigu, relvastuse, sõdadele ettevalmistamise, revolutsioonide ja mässude, suurte õnnetuste, majandusliku kriisi, tööpuuduse ja sotsiaalse viletsuse aasta.

Uuel aastal oodetakse muudatusi rahvaste ja riikide, aga ka üksikute inimeste elus, muudatusi — paremuse poole.

Kirurgilised operatsioonid kopsutiisikuse ravimisel.

Dr. med. A. Liin.

Juba ligi 4000 aastat tagasi minevikku ulatuvad meie teadmised tiisikuse üle. Kahjuks peame ütlema, et meie arstimiseviisid praegusel ajal ei erine tolleaegseist. On ju aastasadade jooksul meie teadmised tiisikuse üle laienenud, eriti 1882. aastast, mil tiisikuseidu üles leiti Robert Koch'i poolt, kuid arstimiseviisides ei ole nimetisväärseid edusamme teinud. Tõesti, sageli leitakse uusi arstirohte tiisikuse vastu, samuti ka igasuguseid teisi arstimiseviise, kuid katsetades ei ole neist ükski nimetisväärset paremust andnud. Tuleb arvesse võtta, et tiisikuseidude vanadus ei ole ainult 4000 aastat, millisest ajast meie esimesed teadmised pärit selle kurja tõve kohta, vaid nende vanadust tuleb hulga pikemaks pidada ja vist

inimsoo tekkimisega maakerale ühte ajajärku paigutada. Tuhandete aastate jooksul on tiisikuseidud end nõndaviisi arendanud ja „soomustanud“, et ükski „hammas“ nende külge ei hakka. Igasuguste kangete vahendite mõjul hukuvad enim inimese keha rakud kui tiisikuseidud. On ju teada sublimaadi tappev mõju igasuguste haigusidude suhtes, kuid katsete varal on kindlaks tehtud, et harilikus sublimaadilahus (1:1000) tiisikuseidud võivad eluvõimsatena püsida terve ööpäev (24 tundi). Sellepärast on raske leida vahendit, mis tapaks tiisikuseidud ja jätaks terveks inimkeha rakud (sublimaadilahus surevad meie keha rakud juba lühikese aja vältel). Nii siis vannuvad enim surmale alla inimese keha rakud kui

tiisikuseidud. Aastatuhandeid kestnud võitlusel on ka inimkeha omalt poolt kogemusi omanud. Kuigi ei leidu vahendeid ehk otsekoheseid abinõusid tiisikuseidude hävitamiseks, suudab meie keha siiski kaitsevallid ja tõkked luua, mis ei lase tiisikuseidudel sigineda rohkel arvul ega neil ka edasi tungida. Nii-

Häätelijad.

Jõulupuu kehvaile lastele.

suguse enesekaitse suudab luua ainult tugev ja eluvõimne keha. Sellepärast on ka arusaadav, et juba ürgajal ja meie päeval on mõjuvamaks abinõuks tiisikuse vastu — hea toit ja värsked õhk; need annavad kehale jõudu heitlemiseks. Moodne tiisikuse arstimine seab enesele ülesandeks just abinõude leidmist, mis toetaksid keha selles võitluses. Üheks sarnaseks vahendiks on ka mõned kirurgilised (ehk lõike) operatsioonid tiisikusehaiges kehas.

Ennem tarvitati ohrasti, nüüd aga vähem, kopsus leiduvate aukude ehk kavernide täitmist või plombeerimist. Nagu teada, võivad tiisikuseidud kopsukoe õonestada, nii et sinna tekkivad augud. On nüüd olemas üks sarnane auk kuskil kopsus, siis võib teda täita; täitmiseks harilikult tarvitatakse parafiini. Mõistagi, et mõtet on täitmist ette võtta siis, kui muu kopsuosa terve on ja auke ainult üks või kaks ning nad ka liig suureid ei ole, sest kui on tiisikuseprotsess lootusetuks kujunenud, ei ole ju mõtet sarnast plombeerimist

enam ette võtta. Tähelepanekud on näidanud, et plombeerimise tagajärjed nii rõõmustavad ei olegi. On ju teada, et tiisikuseidud asuvad augu seinas ja seal oma hävitamisetööd teevad ning sel moel auku aina suurendavad. Plombeerides täidame küll augu, kuid protsessi meie seisma ei saa panna, ümarguse augu seinas asuvad tiisikuseidud endamisi ja teevad kopsukoos hävitamisetööd edasi. Tihti tuleb ka ette, et plomb kui kõvem mass pressitakse kopsust välja kas hingetorusse ehk pleura ruumi.

Teiseks tähtsaks kirurgiliseks võtteks on kopsu õhualla panemine ehk teadusliku nimetusega „pneumothorax“. See on vanemaid abinõusid ja teda tarvatakse õige laialiselt.

Nagu teada, asub kops rinnakastis. Küljeluud ja vahelihhas moodustavad selle kasti seina. Kops on pealt kaetud kilega, mida nimetatakse pleuraks. Sarnane kile ehk pleura asub ka rinnakasti sisemisel pinnal ja ka vahelihasel. Igal sissehingamisel laieneb rinnakast, ruum temas muutub suuremaks, et aga õhuta ruumi kopsu ja rinnakasti vahel ei tekiks, mis oleks looduseeaduste vastane, siis laieneb kops ja täidab suuremaks muutunud rinnakastiruumi. Laienenud kops aga tõmbab hingetorude kaudu endasse õhku — nii sünnib sissehingamine. Väljahingamine toimub selmoel, et küljeluud ja vahelihhas laskuvad endisesse asendisse, nad suruvad kopsu peale, kops tõmbub kokku ja tõrjub jälle hingetorude kaudu õhu enesest välja. Kui nüüd rinnakasti ja kopsu vahele õhku või vett lasta, siis õhk või vesi täidavad tekkinud vaba ruumi rinnakastis ja kops ei saa laieneda ning sissehingamine jääb ära ehk sünnib üsna vähesel määral; väljahingamisel surutakse kopsule nõrgalt.

On nüüd kopsus tiisikuseprotsessi tõttu tekkinud auk ehk on tiisikuse väljendus teisel kujul, nagu laialipillatud pesakesed, siis surutakse see kops kokku. Selleks torgatakse nõel ribikontide vahelt läbi ja lastakse kas harilikul õhul või mõnel gaasil (nagu lämmastik) voolata rinnakasti ja kopsu vahele; nagu ülalpool tähendasime, on seal sissehingamisel õhurõhk madalam välisest õhurõhust, sellepärast voolab õhk ise ilma surveta sellesse pleura ehk

rinnakastiruumi; harukordselt tuleb ette, et kergelt survet tuleb tarvitada sinna õhu saatmiseks. On aga rinnanahapõletiku või mõne muu haiguse tagajärjel kokkukasvamised kopsukile ja rinnakastikile vahel tekkinud, siis ei saa kops kokkulangeda, sest kinnikasvanud kohad hoiavad teda kinni. Uue- mal ajal on tarvitusele võetud erilised elektripõletajad, mis nagu nõelgi pleuraruumi viiakse ja milliste abil kinnikasvanud kohad lahti põletatakse. Harilikuks nähteks on, et õhk pleuraruumis ei püsi kaua, ta kaob sealt ära (nähtavasti imevad sealsed rakud ta enesesse) ja kops võib endiselt töötama hakata. Et seda ei sünniks, tuleb uuesti õhku sinna sisse lasta või nagu öeldakse „järeltäitmisi teha“; seda tuleb esialgu umbes kaks korda nädalas teha, pärastpoole ikka kauema ja kauema aja tagant, nii nagu seda seisukord nõuab; kõike seda jälgitakse Röntgeni kiirtega valgustades.

Mis eesmärk on sarnasel kopsu kokkusurumisel?

Haige kehaosa paraneb rutemini ja kergemini, kui ta rahun püsib. On ju teada, et haige käsi harilikult kaela seotakse, et teda liigutada ei saaks, samuti seotakse kinni haavad, et välised äritused paranemist ei takistaks; luumurded peavad rahul püsima pikemat aega, sest muidu ei sünni korrapärane kokkukasvamine. Meil kops peab igal sissehingamisel laienema ja väljahingamisel kokkutõmbuma, niisugune liikumine sünnib harilikult 16—20 korda minutis, vahest veel sagedamini. On tiisikusehaavad ehk augud kopsus, siis ei saa nad rahun püsida, sisse- ja väljahingamisel saavad nad ärritatud ja nii mõnigi paranev haav võib sügaval sissehingamisel uuesti lahtirebeneda. Et kops saaks rahul olla, selleks pandakse ta õhualla („tehakse pneumothorax“). Sarnasel korral ei funktsioneeris see kops, teine kops peab siis kahekordse töö tegema. See kahekordne töö ei tee tervele kopsule raskusi, ainult esimesel päeval tundub see nagu võõrana, kuid peagi harjutakse sellega. Uue- mal ajal tehakse katseid koguni mõlema kopsu õhualla panemisega. Muidugi ei või siis mõlemad kopsud täielikult kokkusurutud saada, vaid üks neist

peab siiski osaliselt töötama, sest inimkehal ei ole teist orgaani, mis kopsu ülesandeid suudaks täita. Kogemused on näidanud, et meie keha saab läbi ka üsna väikese kopsuosaga. Teame juhte, kus Röntgeniga kopsse läbivalgustades, neis enam ühtki tervet kohta ei näe, kõik on tiisikus „ära söönud“, kuid inimene elab siiski veel. Imestad aina niisugust looduse tahet — elu alles hoida viimase võimaluseni. Muidugi, haige ise hingeldab, tal on õhust puudus, ta nina, huuled, kõrvalestad, küü- ned on lillakas-sinised, kuid siiski suudab ta veel koguni käia, olgugi küll lühikest maad, ja peaasi — elada.

Koduta: kuhu minna, mida süüa, millega katta?

Missuguseid tagajärgi annab kopsude õhualla panemine? Kahjuks peab tunnustama, et selle mõju ülehinnatakse, tegelikult ta ei anna seda, mis ta arvele kirjutatakse. Harva tuleb ette juhte, kus inimesel on üks kops haige ja teine terve, harilikult on ikka mõlemad kopsud haiged, üks vahest vähem, teine jälle rohkem. Sellepärast ei tule nii sageli ette haigeid, kellele oleks arst õigustatud üht kopsu õhualla panema. Enamuses toimivad arstid siin katseliseks otstarveks, et vahest aitab seegi abinõu, kurjad keeled räägivad, et arsti teenimisehuvil siin ka mõjuandvad olevat. Mõnes sanatooriumis liialdatakse ka selle õhualla panemisega, igakordsed paranemised ei tule mitte tehtud pneumotoraksi arvele panna, vaid rohkem sanatoorilisele

reshiimile, kus haigele kehale rohkesti toitu ja värsket õhku pakutakse.

Mõnikord annab see õhualla panemine silmnähtavaid tagajärgi. On, näiteks, ühe augu seinas veresoon purunenud ja tekib verejooks kopsust, siis võib kopsu kokkusurudes ka auk kokkusurutud saada ja verejooks jääb seisma; sel on suur tähtsus, sest tiisikusehaiged on isegi verevaesed ja verekaotamine mõjub haiguse peale halvendavalt. Teinekord võivad jälle auguseinad köitkoe (ehk armikoe) tõttu nii paksud olla, et kopsu kokkusurudes paksud auguseinad kokku ei lange ja auk jääb endiselt püsima ning pneumotoraks ei anna tagajärge. Vahest juhtub, et haiget kopsu kokkusurudes saavad sealt tiisikuseidud tervesse ehk enam-vähem tervemasse kopsu rohkel arvul surutud ja seal lööb tiisikuseprotsess lõkkele, mis hulga suurema ulatuse võib omada kui haiges kopsus eneses, nii et terviseline seisukord üldiselt halveneb. Kuid juhusel, kus ükski abinõu ei ole aidanud ja tiisikuseprotsess kuidagi seisma ei jää, tuleb ka õhualla panemist proovida, muidugi kui selle abinõuga välja-vaateid paranemiseks on ja mitte üksi uisapäisa teda ettevõtma.

Tänapäeva kurbmäng.

Korterist väljatõistetud lesknaise perekond.

Kolmandaks kirurgiliseks toiminguks tiisikuse ravil on *vahelihase närvi läbilõikamine või koguni ta väljakiskumine*. See närv algab selgrooüdist ja

ilmub nähtavale umbes neljanda kaelalüli kohalt, kust laskub siis alla vahelihaseeni; on olemas kaks närvi, vasakpoolne ja parempoolne, neidpidi antakse käsk vahelihasele liikumiseks hingamise puhul. Vahelihase närvi väljatõmbamisel vastava poole vahelihase saab halvatud, ta tõuseb üles ja surub temale lähema kopsuosa kokku. On, näiteks, parempoolse kopsu alumises osas tiisikuseprotsess või on juba seal auk, siis võib parempoolse vahelihase närvi väljatõmbamisel parempoolse kopsu alumine osa kokkusurutud saada ühes seal leiduva protsessi ehk auguga, mis omaltpoolt kergendab paranemist. Sarnast toimingut närvi kallal võetakse ette kopsu alumise osa haigestumisel, sest rinnakasti liikumise tõttu sünnib ülemise kopsuosa laienemine ja sellega ka hingamine endamisi. Uuemal ajal võetakse see ette veel nagu eeltoiming kopsu õhualla panekuks. On vahelihase liikumine halvatud närvi kõrvaldamise läbi ja alumine kopsuosa kokkusurutud, siis õhku rinnakasti lastes (pneumothorax tehes) saab haige kops juba täielikult kokkusurutud.

Neljäs operatsioon kopsutiisiku parandamiseks on juba raskemaid. Selle operatsiooni juures võetakse *ribikontide küljest tükk välja*, enamasti igast ribist mitmesentimeetri pikune osa, ainult alumised ribid jäävad vahest alles (inimesel on 12 ribi ehk küljeluud). Lõikus ise ei ole kerge, ta on suure verekaotusega seotud; vahest tehakse lõikus koguni kahel korral, et vahepeal kehale puhkust ja kosumist anda. Lõikuse eesmärk on rinnakasti mahu vähendamine ja kopsu kokkusurumine jäädavalt. See lõikus võetakse ette juhusel, kui ükski abinõu ei ole võimaldanud haiget kopsu kokkusuruda. Näib ka veel, et see on kui üks viimastest abinõudest, millest haaratakse siis kinni, kui kõik seni tuntud abinõud on äraproovitud ja nad paranemist ei ole suutnud tuua ning haiguseprotsess vägisi ähvardab surmaga lõppeda. Raskel haigel ei jää muud lohutust üle ja ta peab sellest kinni haarama, nagu uppuja õlekõrrest. Lõikuse läbiteinud haiged näevad välja nagu „ühepoolega“ inimesed (ehk õigem „poolteistsed“), sest haige pool rinnast on väiksemaks

muutunud ja kogu rinnal puudub süm-
metria (mõlema poole ühesarnasus
ning suurus), mis neid vaadates meile
kohe silma torkab. Tagajärgede kohta
tuleb tähendada, et mõnikord toob see
lõikamise tõesti paranemist ja haige saab
terveks, kuigi arstid temale surma
ennustasid.

On teada, et igasugustest kasvajatest
ja teistest meie kehale kahjulikkudest
nähetest vabanetakse nende ärälõika-
mise või operatsiooni teel. On meil ti-
sikuseprotsess, näiteks, ainult ühe
kopsu tipus, kas ei võiks ka sellest va-
baneda teda ärälõigates? Pöörasin sar-
nase küsimusega tuntumate kirurgide
poole, kuid nemad ei söandanud niisu-
gust operatsiooni ette võtta, sest arvasid,
et õmbluseniidid ei püsivat kopsus
ja rebivad selle katki; haiguseidud või-
vat ka operatsiooni puhul tervesse
kohta sattuda. Igatahes võib see kaalu-
misele tulla tulevikus kirurgia tead-
miste edenemisel. Samuti võib tulewi-
kus kaalumisele tulla haige kopsu ära-

lõikamine kas täiesti või tema asenda-
mine mõne teise inimese terve kopsuga
(looma kops on inimesele võõras ole-
vus, mis meie keha poolt kohe hävita-
takse, ja selleks otstarveks ei saa teda
kasutada). Nendest kahest viimastest
operatsioonist tehakse praegu ainult
juttu, tegelikult pole neid katsutud
läbi viia.

Lõpuks võime öelda, et toidu ja
värske õhuga ning igasuguste kõvenda-
vate vahenditega arstides meie peame
suutma haigele kehale niipalju abi pak-
kuda, et tema ise saab tiisikuseprotsessi
edaspidist arenemist seisma panna. On
see sündinud, siis on juba kerge täie-
list seisakut ja paranemist saavutada.
Niisugune käik on loomulik, sarnaselt
sünnib ta ka looduses ilma ühegi arsti
vahelesegamiseta, loodus aga on kõige-
parem ja osavam arst. Ei suudeta sel
moel tagajärgi saavutada, siis võib
ikkagi ka kirurgilisi abinõusid proo-
vida, kuid enne neid põhjalikult kaa-
ludes.

Verekaotusest ja selle hädaohust.

Dr. H. Jürgenson.

Verejooksudest ja nende hädaohlikkusest
rääkides, tuleb silmaspidada järgmisi asja-
olusid: 1) missugusest elundist verd on voo-
lanud või verevalang tekkinud; 2) kas vigas-
tada on saanud arterid või peamiselt veenid,
— südamest verdtoovad või südamesse verd-
viivad veresooned; 3) kas verekaotajaks osu-
tub mees või naine, rauk või rinnalaps;
4) kas kaotatud verehulk osutub suureks või
jälle väikeseks; 5) kas verdkaotaja ei põe
ühekorruga veritsustõbe, milline päritav.

Tavaliselt, võivad verekaotust esile kut-
suda nii üldised, kui ka kohalised põhjused.
Verejooksud võivad tekkida: 1) traumaati-
listel, 2) termilistel, 3) keemilistel, 4) haigus-
listel, arvates siin bakterite tööd ja tegevust
ning 5) füsioloogilistel põhjustel, näiteks
naiste regulaarsed verejooksud, verejooks,
milline igat normaalset sünnitust saadab jne.

Üldiselt võiksimme rääkida: 1) kirurgilis-
test, 2) sisehaiguslistest, 3) eriti naiste, kui
ka 4) aju ning üldse ergukavaga, meeltega
seotud vigastuste või haiguste järgnevat-
est verejooksudest.

Tuleks mainida peamiselt järgmisi vere-
jookse, verekaotusi:

1) *kirurgilistest*, millised tekkinud haava-
miste ja põrutuste järele, kusjuures vigas-
tada on saanud ka nahk;

2) *sisehaiguslistest*, nii nina, kui ka kopsu,
siis neeru, põie, soolike, rinnakelme, laie-
nenud tuiksoonte, aneurysmade lõhkemise ta-

gajärjel tekkinud verejooksudest, edasi vere-
jooksudest veremürgistuse (septicaemia) pu-

Puhasta hambaid.

Hammaste puhastamine hojab hambad terved; puhtad hambad ja puhas suu hoiavad ära hulk sise- ja nakkushaigusi. Puhastage hambapulbri ja harjaga. Igal inimesel olgu oma hambahari mis puhas tuleb hoida.

hul, kus veresooned muutuvad verdläbilask-
vateks, samuti ka kortsunud — söödud septi-
listest mürkhaavadest, edasi tõmbsoonte vere-

hüübumuse (thrombosis) tagajärjel tekkinud verejooksudest, verejooksudest päraavanduse muhkpaistetest (haemorrhoides), verejooksudest pahalaadiliste kasvujate pinnalt, siis niinimetatud vikaarsetest ehk asetäitjatest verejooksudest, näiteks noortel tütarlastel, kellel enne seda, kui üldse regulaarsed verejooksud peale hakkavad, tihti ninaverejookse jne. võime tähele panna, edasi päritava veritsustõve (haemophilia) tagajärjel kergesti ilmuvad verejooksud jne.;

3) *naiste sünnitusehünditega*, nende ülesannetega seotud verejookse, näiteks sünnitamise ajal, raskejalguse väitel või pärast rasedust nii normaalsetel, kui ka patoloogilistel kordadel. Edasi verejookse emaka limanaha põletiku tagajärjel, verejookse emaka väljakukkumise, emaka kasvujate (lihaskiudkoe kasvujad, vähk) korral jne.;

5) *verejookse, kusjuures vigastatud või haigeks on jäänud aju, selgroog, meeled* ja kogu närvikava, millele järgnevad peale selle ka tihti halvatused, kõnevõime kaotamine jne., kuid ka äkiline surm.

Üldiselt tuleb verekaotusi ja verejookse ning nende hädaohtlikkust hinnata õige mitmekesiselt.

Verekaotustega kaasaskäiv üldnähtus on, kõige pealt, terav *verekehvus*.

Keskumiste verekaotuste tagajärjel leiame siin juba vererõhu langemist; raskematele verekaotustele võib järgneda kergesti surm.

Teised haigusnähed oleksid järgmised: haige nägu muutub aeg-ajalt ikka sinisemaks, pulssilööki arv on tihenunud, löögijõud aga nõrgenenud, hingamine muutub pinnapealsemaks ning ühekorraga ka tihedamaks, temperatuur langeb, haige on üleni kaetud n. n. „verest lõhnava“ higiga, silmaterad on haigel laienenud, teda piinab suur joogijanu, kaotades verega ju hulk vett. Kõigele sellele järgnevad minestused ühes vahepealsete toibumustega, siis krambid ning viimaks surm.

Verekaotus võib väiksem olla, kui 1) vererõhk soodsalt ja niioelda õigel ajal langeb ja 2) kui veres küllalt hüübupanevat ollust, ainet on, kui 3) veresooned soodsate ehitusliste iseäraldustega on. Minestusega langeb, tõsi küll, ka vererõhk, seega veri voolab aeglasemalt välja, kuid viimast lunastab siin keha liiga kalli hinna eest.

Inimkehas on üldse 5 liitrit verd, mis välja teeb $\frac{1}{13}$ osa tema kogukaalust. Lapsele alla 1 aastat osutub eriti kardetavaks verejooks: 250 grammi võivad tuua juba surma. Täiskasvanud inimene võib aga küllalt aeglase verejooksu juures kuni 2 liitrit verd kaotada ning kui vastav haigemajaline abi on kohe käepärast, võib ta toibuda verekaotusest ja jääda veel elama. Koerad võivad $\frac{1}{2}$ oma verest kaotada ning toibuvad ilma abitagi. Edasi on teada, et loomadel võib $\frac{1}{4}$ nende verest välja lasta, ilma et muutukski seejärele nende vererõhk. Kui aga verehulga väljalaskmist suurendada $\frac{1}{2}$ nende kogu verest, siis langeb juba raskesti ka nendel vererõhk (koera kaela tuiksoones — carotis communis — kuni $\frac{1}{4}$).

Verekaotusega kaotab organism eesrinna soola ja vett (sellest on tingitud suur janu).

Punaste vereliblede arvu endisesse seisukorda tagasijõudmine, võtab päevi, ka koguni nädalaid.

Valged vereliblede kohanevad uutele oludele kiiresti. Nende ülesandeks muutubki ümbritsevatest kudetest järelejäänud veresse kadumaläinud valk-, munavalge-aineid, vett ja soolasisid muretseda. Osa vee ja keedusoola puudumisel katsub organism seda ka väljapoolt omale tagasi muretseda, paludes tublisti juua ja soolast vett.

Väga tähtsaks osutub verekaotusel vere väljavoolamise kiirus. On kindlaks tehtud, et seal, kus tuiksoontes veri 300-millimeetrilise kiirusega sekundis edasi liigub, jookseb tõmbsoontes ta 200-millimeetrilise kiirusega. Juussoontes ehk kapilaarides aga vaevalt edasi minnes, tehes sekundis üksi 0,6—0,9 millimeetrit. Siit selgubki, miks tuiksoonte vigastuste puhul veri kõrgele purskab, tal on tugev hoog, juussoontest ta aina nriiseb.

Mis teha haavamiste puhul, kus tuiksoon vigastatud. Vastus: veresoon tuleb, lähemale südamele, kõigepealt kinni pigistada, haavarstliselt hiljem kinni köita, opereerida. On jalas tuiksoon purunenud, tuleb esimese abina reie tuiksoon, võimalikult kõrgemalt, see on, lähemale südamele, tugevasti kinni pigistada. On küünarvarres mõni tuiksoon vigastatud, tuleb teha seda õlavarre kohalt, võimalikult kõrgemalt, lähemale südamele (tuiksoon kinni köita, teda luu külge pigistada), hiljem haiget saata kliiniku opereerimiseks.

Sisehaiguslistest põhjustest tingitud verejooksud võivad oleneda: 1) üldisest ja 2) kohalikkudest momentidest. Üldiste hulka kuuluvad prof. K. Gerhardti järele: 1) haemophilia (veritsustõbi), see on nõrga veresoonte ehituslise ja verehüübumise häirega haigus, 2) haigused, milliseid iseloomustab kergesti verejooksudele kaldud omadus ehk n. n. haemorrhagiline diatees. Siia kuuluvad vere-täpihaigus (lihtne, reumaatiline ja Werlhofi haigus ehk laik-haemorrhagiline), skorbuudihaigus, verekahvatuse (leukaemia) haigus, 3) pahaloomulised, nahaalustest verevalangutest tekkinud punetis — eksanteemid, 4) nina jne. verejooksud, läkastuskõha, kortsunud neuru algastmel, haigusel, siis melasciterus jne.

Kohalikkudest sisehaiguslistest põhjustest, mis verejooksule võivad viia, nimetame: 1) üleliigselt, sopiks laialivenunud, aneurysma, tuiksoonte lõhkemist tekkinud verejooksu, 2) tüüfuse, tiisikuse, luese, vähjakasvajatest paistetest tingitud verejookse, 3) tõmbsoonte verehüübumise (thrombosis) tagajärjel, ümbritsevatesse kudesse ilmuvad verejookse, 4) septilistest põhjustest tingitud verejookse, nende mädapaisetst.

Sisehaiguslistel põhjustel tekkinud verejooksude ravimise printsiibiks oleksid: 1) veresooni kokkukiskuvate rohtude määramine, 2) medikamentide määramine, mis n. n. küljerõhumist vähendavad, see on kõhu lahtikevate jne. rohtude määramine, 3) verd kokkukiskuvate, hüübupanevate rohtude määramine.

I. Nina verejooks (Epistaxis).

Nina verejooks võib ette tulla väga kergesti: 1) haemophilia ja n. n. haemorrhagili-

sest diateesist tingitud haiguste juures, 2) nina polüüpidest ehk käsnadest, tavaliselt keskmisest ninakõrkemest, 3) asetäitja verejooksuna, nagu seda näeme mõnel korral tütarlastel, kellel veel regulaarsed verejooksud ei ole üldse peale hakanud, samuti ka nendel naistel, kellel mõnel erihaigusel põhjusel (amenorrhoea) perioodilised verejooksud on pidanud täiesti ärajääma, 4) läkastuskõha, neerukortsumise haiguse algastmel, 5) samuti ka kõhutüüfuse, kopsupõletiku ja malaaria juures, eriti kui haige on pidanud kaua halvast seisundis istuma ja ei saanud lamada, 6) isikute juures, kes väga palju söövad, samuti alkoholi üleliia tarvitajate juures, kus viimane võib tekkida kas vere liigjuurevoolamisega või seisaku nähtustega inimajus, 7) ka üldiste nõrkuste, verekahvastõve (chlorosis) juures, 8) mürgituste juures, ammoniaak ja teiste lendavate gaasidega ja mürkidega. Hädaohu mõttes võib ninaverejooksule järgneda ka meelemärkuseta olek ja minestus. Haige asetatagu voodi.

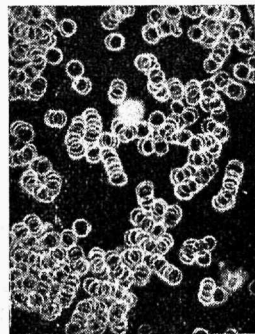
II. Verejooks kopsudest (haemoptoe, haemoptysis).

Tavalisi verejooke kopsudest tuleb selektada sellega, et 1) osa kopsudest saab rikutud, veresooneid purunevad kopsukoes, tekivad koopad ja sealt tulebki verejooks. Seetõttu on just kopsutiisikusele iseloomustavad kopsuverejooksud. Viimased võivad hädaohtlikke lämmastustundeid kopsu ja südame valdkonnas tekitada; ka äkilist surma tuua. Edasi võivad 2) südamest väljaminevad arterid, samuti veenid, lõhkeda kopsudesse, kas hingekõrisesse (trachea) ehk kopsuharudesse (bronchii). 3) Loomade juures näeme mõnikord koguni, et võoraskehad on sattunud kopsudesse ja tekitavad seal verejooke. 4) Siberikatkupaised, millised pesitseda võivad ka kopsukoes (kopsu vorm), võivad lõhkeda samuti bronchidesse ja tekitada seetõttu kopsust vere-

väljasülitust, seega samuti verekaotust. 5) Ka vähja- ehk luesepaised ja haavad võivad arenema hakata ka kopsukoes ja tekitada siit kopsuverejooke. 6) Haemophilia ja haemorrhagilise diateesiga seletatavate haiguste juures näeme mõnel korral ka kopsuverejooke, ilma et aimaks siin ette tõelist põhjust. 7) Mürgid, nagu kloorigaas ilmasõjas, tekitavad ka verejooke kopsudest.

*Inimese vere tilk.
(Mikroskoobiline
ülevõte).*

*Punased verelibled
ja nende keskel valge
verelible.*

III. Verine okse (haematemesis).

Verine oksendamine tuleb ette 1) maohaavade juures, eriti kui nad ähvardavad lõhki minna, 2) maovähja juures, 3) söögikõri tõmbsoonte aneurysma lõhkemise korral, 4) terava ja kroonilise maksa kortsumishaiguste puhul, 5) kõhukoopa veresoonte, värvatõmbsoone tromboosi, ülemise keskmete arteri ummistuse (embolia arteriae mesenter. superior) jne. puhul. 6) Muudugi ka haemorrhagilise diateesi haigusi ei tohi siin unustada. 7) Ka terve rida mürgitusi hapetega, lehelis- tega, vosvoriga võivad välja kutsuda verist oksendamist.

(Järgneb).

Eestis maksva tööliste haiguste vastu kindlustuse ulatus.

Uued seadused muutsid § 257.

Tartu ülikooli tööiguse õppejõud mag. A.-T. Kliimann avaldas juriidilises ajakirjas *Õigus*, 1930, nr. 8, tööõigusteadliku käsitelu „Käitis ja ettevõte“, mis ilmunud ka eritrükis. Selles käsitelus tuleb õpetlane otsusele, et haiguste vastu kindlustuse õiguses § 257 on sisult muudetud. Ta väidab, et tähelpanuväärilised haigekassade, kindlustusameti ja kindlustusnõukogu tegelastele.

Mag. Kliimann ütleb sõnasõnalt, kõneldes käitise*) mõistest haiguste kindlustuse õiguses (lhk. 27):

Haiguste vastu kindlustuse õiguses hakkas meil maksma ex-vene Ustav o promyšlennom trude, mille 257 § arvas sundusliku kindlus-

tuse kohustise alla kuuluvateks käitisteks ja aladeks:

- 1) töönduslikud vabrikud ja tehased;
- 2) mäenduse ja mäendusliku töönduse;
- 3) sisevete veonduse järvedel, jõgedel ning kanalitel;
- 4) erakäitisel olevad raudteed, s. o. kui viimased ei ole avatud publikule sõiduks ja veoks, vaid on olemas vaid teatavate käitiste oma tarvitamiseks. Ja
- 5) trammikäitised.

Niisuguseid käitisi võis arvata kindlustuse sunduse alla, kui neis töötas alaliselt mitte vähem kui kakskümmend palgalist töövõtjat aurukatelde ja inimtööjõuta liikuvate

*) Käitis tähendab — A. T. Kliimanni käsitelu järgi Betrieb, zavedenie, établissement, azienda: „Inimtööjõu ja ainelistele ning mitteainelistele vahenditele kogum, mis rakendatakse teatava sihi saavutamiseks.“

käsitelu järgi Betrieb, zavedenie, établissement, azienda: „Inimtööjõu ja ainelistele ning mitteainelistele vahenditele kogum, mis rakendatakse teatava sihi saavutamiseks.“

masinate kaasabil. Või kui käitis ei olnud varustatud selliste katelde ja masinatega, siis oli vaja kindlustuse kohustise alla arvamiseks vähemalt kolmkümmend töölisi ja teenijat. Peale selle selline käitis pidi olema tingimata vabrik- või tehaseimeline. Teatavil juhtudel võis arvata kindlustuse-kohuslikuks käitiseks ka väiksemaulatuslikku töövõtjate koondist. Kuid ialgi ei tohtinud palgaliste arv olla alla kümne.

Vene Ajutine Valitsus oma 1917. a. 25. juuli dekreediga*) muutis üldmainitud seaduse 257. §-i redaktsiooni, määrates käitise palgaliste alammäära kindlaks viiele. Ühtlasi aga anti vastavaile asutisile võimalus arvata kindlustusõiguslikeks käitiseks ka niisuguseid koondisi, mille töövõtjate arv ei ulatu viieni. Sellest tingimusteta väljendatud võimalusest haaras kinni kindlustusnõukogu ja andis selle kindlustusametitele juhtnõu. Selle järgi võiks arvata kindlustuse sunduse alla isegi käitisi, kus töötatakse, näiteks, ainult ühe palgalise tööõppuriga. Selles siis ongi siin teatav erisus õnnetuste vastu kindlustuse suhtes olemas.

Vene Ajutise Valitsuse üldmainitud dekreeti tõi maksvasse õigusse veel teisigi muudatusi. Ta täiendas muuseas ülalloodatud kindlustusele kuuluvaid tööalasid. Nii lisandus endistele veel

- 6) käsitööstus ja
- 7) ehitusettevõtted.

Sellisel kujul peakski praegu meil maksma haiguste vastu kindlustatavate majandusharude nomenklatuur, sest et Ustavi 257. § ei ole meil enam otsestet muudetud. Kuid asi ei ole ses asjas hoopiski nõnda. Lugu on nimelt nii, et ülalloodatud majandusharude nimistu üksikud punktid kaotavad oma mõtte ja sisu meie muude tööstuslikkude küsimuste muutu- nud olukorras.

Antud nomenklatuuri 1. punktis mainitud vabrikute ja tehaste tööstuslik mõiste oli antud vaid *tööstusõiguslikus* Ustav'i s o fabričnozavodskoj i remeslennoj 1. §-is 1920. aastal. Suur-, kesk- ja väiketööstuseseadus tühistas aga selle §-i ühes paljude järgnevatega. Seega meie ülalesitatud majanduslikkude alade ja käitiste nimistust langeb välja vabrikute- ja tehasteimeliste käitiste erigrupp. Samal põhjusel langeb välja ka 6. punkt, sest 1920. aastast saadik eesti päritolu allikad ei tee enam vahet vabriku- ja käsitööstuse vahel.

1923. aasta Tööliste õnnetusjuhtude korral kindlustamise seaduste muutmisseadus, eriti aga 1924. aasta seadus laste, alacaliste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes, andes tööstuse mõistele uue avarama definitsiooni, võttis sisu ja mõtte ka kõigilt teistelt nomenklatuuris tähistatud punktidelt. Mainitud

1923., eriti aga 1924. aasta seadus on seega kaudselt muutenud õige rohkesti tööstuslikus Ustav'is ennemaksnud põhimõtteid. Täiesti sisutuks ja mõttetuks ta tegi aga *tööstusliku* Ustav'i 257. §-i, kuhu jääks püsima ükski tööstusala 1924. aasta üldmainitud seaduse määratluse piirides. On ju õigusinstituutidega lugu nii, et nad peavad paratamatult moodustama ühtlase normistikkude terviku. Sellest paratamatust tarbest tingituna uued seadused muudavad *nolens-volens* alati vanu seadusi, kui viimaste kontseptsioonid peaksid sattuma pärastistega mõistelisse vastollu. Nii ongi lugu just tööstusliku Ustav'i 257. §-iga ja eriti 1924. aasta seaduse sisustikkudega.

Sellekohaselt arvame käesoleval ajal haiguse vastu kindlustuse kohuslikeks kõik järgmised tööstuslikud ettevõtted ja käitised:

„a) mäekaevandused, kivimurrud, turbatööstus ja igasugused teised ettevõtted, kus maapõuevarasid maapinnast välja tuuakse“;

„b) ettevõtted, kus saadusi valmistatakse, ümber töötatakse, puhastatakse, parandatakse, kaunistatakse, lõpetatakse, müügiks ette valmistatakse, lõhutakse, hävitatakse või kus ained ümber luuakse, tööstussisseseadusi või -abinõusid lammutatakse, igasugust liikumis- ja elektrijõudu saavutatakse, transformeeritakse ja üle antakse, samuti ka laevahitus“;

„c) ettevõtted igasuguste ehituste, hoonete, raudteede, tänavraudteede, sadamate, laevatehaste, muulide, kanalite, veeteede, maanteede, tänavate, tunnelite, sildade, viaduktide, reovee-kanalisatsiooni ja -torude, kraavide, kaevude, telegraafi, telefoni ja elektri sisse- seadude, gaasivabrikute, veevärkide ehitamiseks või muude ehitustööde tegemiseks, samuti ka ettevõtteid, mille ülesandeks nende uuesti ülesehitamine, korrahoold, parandamine, ümberehitamine või lammutamine, aga ka alus- müüride ja igasuguste teiste eeltööde tegemine ülalnimetatud ehitiste ja hoonete jaoks“;

„d) ettevõtted inimeste ja asjade veoks maanteedel, tänavatel, raudteedel, mere- ja siseveeteedel kui ka kaupade tõstmiseks dokkides, sadamasiladadel ja ladudes“.

Kõike ülalesitatut arvesse võttes määritleme tööstusliku kõnesoleva eriharu käitist üksnes majanduslikkude tööalade järgi, sest et töövõtjate arvul ei ole siin erilist tähtsust. Nii nimetamegi käitiseks siin sellise, mida käitatakse tööstuses, kaevanduses, kaevanduslikus, kaubanduslikus ja põllumajanduslikus tööstuses ja veanduses.

Kindlustatavad on kõik töövõtjad, s. o. ni- hästi töölised ja teenijad kui ka tööõppurid. Ei ole kindlustatavad käitiste juhataste ja tööandja perekonna liikmed ja ka „juhusli- kud“ töölised teatava arvu päevade kestel.

*) Sobranie uzak. i raspor. pr., 1917, art. 1313.

„Töö ja Tervis'e“ tellijad, uuendage kohe tellimist 1931. a. peale.

Haigekassade tegelased, töölised ja teenijad, arstid ja õpetajad, töölisühingud, raamatukogud ja lugemislauad, omavalitsuse tegelased, töösturiid ja kõik kodanikud, kellel huvi sotsiaal- ja töölikküsimuste ning raha tervishoiu vastu,

tellige ja levitage „Töö ja Tervis“.

Töö ja õhk.

Dr. V. A. Pohvalenski.

Õhust saame hingamise teel meie organismile tarvilikku hapnikku. Hapnik on tarvilik põlemiseks ja elulisteks protsessideks elavas organismis. Hapnikuta pole elavatel olevustel elu maa-keral võimalik. Õhk ümbritseb maakera. Seda õhukorda nimetatakse atmosfääriks ja koosneb paljudest gaasidest. Õhk koosneb lämmastikust, hapnikust, vähel arvul söehapnikust, veeaurust ja muudest gaasidest. Peale selle on õhus tolmu ja mikroorganisme. Lämmastik on õhu peamassiks (ligi $\frac{1}{5}$ osa) ja pole elu alalhoidmiseks kõlbulik. Kui inimesel lasta hingata ainult lämmastiku, ta sureb. Hapnikku on õhus $\frac{1}{5}$ osa. Hapnik põledes ja hapnedes ühineb põletis-aine või toidu süsinikuga (sest ühendusest saab söehapnik), aga 1 osa hapniku ja 2 osa vesiniku ühendamisel saadakse vesi.

Kuigi hapnikku palju tarvitatakse, ei vähene ta atmosfääris kuigi palju, sest teda tuleb juure söehapnikust, mis laguneb taimedest süsinikuks ja hapnikuks. Süsiniku tarvitab taimerakk, hapnik valgub atmosfääri.

Iga hingamisega võtame enesesse $\frac{1}{2}$ liitrit õhku, minutis hingame 16 korda, järelikult, minutis käib meie kopsudest läbi 8 liitrit õhku, tunnis 480 liitrit, ööpäeva jooksul 11.520 liitrit. Väljahingatud õhus on hapnikku vähem, aga söehapnikku enam. Täiskasvanud inimene hingab tunnis välja umbes 22—23 liitrit söehapnikku. Peale inimeste ja loomade organismide on söehapniku allikateks veel põlemise ja mädanemise protsessid. Söehapnik on inimesele ja loomale mürgiks. Söehapnik on gaas, raskem kui õhk, koguneb aukudes, keldrites, võlvialustes. Söehapnik sel vähesel arvul, mis teda on välises õhus, ei tee kahju, kuid ruumes, kus 1000 jao õhu kohta on 1—5 jagu söehapnikku, inimene ei tunne ennast hästi, tal on raske hingata ja pea hakkab valutama. Kui õhus on suuremal arvul söehapnikku, siis inimene elada ei saa. On teada mürgitusi söehapniku läbi mustusaukude puhastamisel ja halva õhupuhastusega keldrites, kus käärib õlu. Atmosfäärilisel õhul on kaal, ja ta rõ-

hub oma raskusega ühetasaselt kõigile asjadele, mis maapinnal. See rõhumine on kaunis tugev, kuid meie ei pane seda tähele seeparast, et õhk surub meile igast küljest võrdselt ja seega tasakaa-

Mürkallikal.

Mitte raamatukogude, raamatukaupluste, loengusaalide, kunst- ja teadusetemplite ees pole pühade eel sellast inimhulka ootamas, vaid — räpase riigiviinapoe kui mürkallika ees. Ei rahvas enam jooks, selleks tehakse viin ja piiritus kättesaadavamaks. Mida enam rahvas joob, seda vaesemaks, vilesemaks, nõrgemaks ja haigustele vastuvõõlikumaks ta muutub.

lustatakse rõhumisjõud. Õhk rõhub igale ruutsentimeetrilisele pinnale 1-kilogrammiline raskusega. Mäele tõustes, kus õhusurumine väiksem, inimesed kannatavad niinimetatud „mäehaigust“. Mägedel on õhk vähem tihe, rõhumine väiksem, õhus on vähem hapnikku ja selleks, et seal õhust saada tarvilikul arvul hapnikku, tuleb sagedamini hingata. Inimene lõõsatab, liikmed kaotavad hariliku sitkuse, kuna mitteküllaldane õhusurumine ei suru luid üksteise vastu, soonte seinad ei suuda vastu-panna vererõhumisele ja lõhkevad — tekib verejooks suust ja ninast. Veeall töötades tuleb töölistel olla suurema rõhu all, kuna organismile rõhub ühes õhurõhuga ka veekord. Kui neil töödel ei olda ettevaatlikud, jäädakse haigeks. Selleks, et haigestumisest hoiduda, tuleb töölistel vette laskuda ja veest välja tulla pikkamisi, et organism harjuks suurema ja vähema rõhuga. Õhurõhumine muutub sageli: niiskuse ja temperatuuri suurenemisel rõhumine väheneb, kuivas ja külmas õhus — suureneb.

Elukorterite õhk sisaldab teatud arvul segu, mis teda rikuvad: tolm, suits, gaasid, tahm, orgaaniliste ainete lagunemine ja mädanemine, inimese keha higi, mikroorganismid. Kui kõrgustikult vaadata selge päikesepaistelise ilmaga tööstuslinna, siis võib selle kohal näha vabrikute ja tehaste korstnatest tõusvat suitsu ja tahma varju. Autod rikuvad tänavail õhku oma suitsu ja tahmaga. Linnadest eemal, väljade, metsade, mägede vahel ja merel pole õhus neid segusid.

Vabrikutes ja tehastes rikutakse õhku

tööliste hingamise, suitsu ja tahma, küttematerjali mitte täiel määral põlemise, määreõlide, tolmu, mürkgaaside, kõrge temperatuuri ja suure niiskuse läbi, mis seotud ühe või teise saaduse valmistamisega.

Et õhk töölistele elamiseks kõlbulik oleks, selleks peab seadusega kindlaks määrama, kuipalju õhku iga tööliste kohta vähemalt peab olema, kuidas mürkgaase kahjutuks teha, tööruume tolmu jne. eest hoida. Selleks on tarvilik ka otstarbekohane õhupuhastus, ventilatsioon.

Ära suudle!

Prof. dr. A. Möller.

Inimese tervise säästmiseks leidub tervishoius õige tähtis peatükk, mis kõneleb *nakkushaiguste edasiandmisest suu kaudu*. See „nakkustee“ on etendanud tähtsat osa kõigil aastaaegadel, eriti aga ülemineku ajal talvest suvve, nii siis kevadel, ja veel enam meie praeguses *ülemineku ajas* suvest talve.

Inimese suukoobas kujutab enesest soodsate eeltingimustega asukoha iga sugustele haigusttekitavatele pisilastele. Niiske soojus ja alati käepärast olevad toiduollused kindlustavad nende arenemist ja kasvu. *Suus leiduvate pisilaste arv on eriliselt rohkearvuline*. Enamikus on need idud *siütud*, aga mõned neist siiski üsna *kardetavad*. Nii on näiteks paranevatel kopsupõletikuhaigetel suljes 80% *kopsupõletikutekitajaid*. Peale selle tuleb arvestada veel neid miljoneid, sageli koguni kardetavaid pisilasi, mis pesitsemas *haigetes hammastes, kurgus ja kurgumandlites*. Suudlemisel, mis isenesest imeva iseloomuga akt, kantakse neid suupisilasi edasi kaasinimestele.

Pisilaste *edasikandmine* suudluse teel teise isiku suhu, võib kõige süütumaid suupisilasi *teises suus*, kus teistsugused elutingimused, muuta *hüdaohtlikuks haigusetekitajaks*. Sellest selgub, kui võrd *hüdaohtlik on suudlemine*. Eriti on see maksev *väikeste laste* suhtes, kelle suunahad on nõrgema vastupanujõuga. Sagedasti otsustab üks *süütu suudlus* väikese ilmakodaniku edaspidise *elusaatuse*. Tuletame siin-

kohal meele levinumaid rahvahaigusi — *tiisikust*. Lapse näärmetiisikus ja hiljem arenev päris tiisikus võivad olla selle „hästimõeldud suudluse“ tulemused. Londonis nägin lapsevankrite küljes tahvlikest pealkirjaga „Do not kiss me“ („Ära suudle mind“). Sellepärast kadugu meilgi laste suudlemise rumal komme. Tiisikusehaigetel on sageli juba suljes tiisikuseidud. Suudluse teel antakse edasi ka leetreid, läkaköha ja difteeriitist.

Täiskasvanutel on küll *vastupanujõulisemad suuulanahad*, aga kõige pisem vigastus kuumade toidu, teravate hammaste jne. mõjul võib luua koha, kus haiguseidud pääsevad sisse.

Ka *looma suudlemine* võib teatud olukordades olla hüdaohtlik. Tuletatagu meele hiljuti meeli ärevil hoidnud *papagoihaigust*, mis tõi surmavaid kopsupõletikke; siis kardetavaid *koerte ussihaigust*; *papagoide tiisikust*. Et aga ära hoida *üleliigset kartust*, olgugi märgitav, et suu isenesest omab suuri loomulikke kaitseadeldisi. — Suudlemise *hüdaohtlikkus väheneb*, kui pidada silmas järgmisi ettevaatusreegleid:

1. Ära suudle kunagi imikut ehk väikest last.
2. Ära suudle loomi.
3. Hoolitse järjekindlalt oma suu eest; puhasta hambaid ja suukoobast kindlasti enne magamaminekut.

(Gesundheit.)

Pisarate häll.

Th. Drayser.

New-Yorgi ühe suurima asutise värvate ees seisab häll, mille juures alatasa kordub inimlik kurbmäng. Ta on väliselt lihtne, lihtsalt valge riidega kaetud ja näib nii mugavana, et raske on kujutleda, et see on mure ja pisarate häll.

Väike valge asemeke, kaetud puhta vaibaga, on hällis. Pikk tükk valget musliini langeb ülevalt kauni kaarena, kattes hälli kolmest küljest. See häll on asetatud väiksesse, vaiksesse ja lihtsa sisseseadega tuppa.

Kui teie ei tunne seda asutist, siis kerkib teis kahtlemata küsimine, kelle jaoks on see häll, miks on ta siin? Keegi nagu ei vaatakski ta järele. Tal, nähtavasti, pole mingit kasulikku ülesannet. Kuid siiski seisab ta siin, päevast päeva, aastast aastasse — hällike valmis asemega, milles pole näha väetikest.

Kuid siiski kasutatakse seda hälli väga rohkesti ja ta on kõige enam tarvitata häll ilmas. Päevast päeva, aastast aastasse ta võtab vastu enam väetikesi, kui ükski teine häll. Temasse asetatakse tõsised mure ja vaesuse lapsed ja ta kohal valatakse enam pisaraid, kui ühegi lahtise haua ääres.

See häll võtab vastu iga aasta tuhat kakssada heitlast; paljud neist tuuakse siia emade poolt, kes liig jõuetud või liig vaesed selleks, et ise kasvatada oma lapsi; ja puudus, tõugates neid sellele, muudab selle väikeses hällikeses pisarate hälliks.

See häll on vaikseks tunnistajaks sarnastele kurbmängudele, mida pole näinud ükski teine häll ilma algusest peale. Üle kuuekümnepäevase aasta seisab ta siin, — alati valmis, alati avatud, — ja üle kuuekümnepäevase ema on vargsi hiilinud siia, lootusetult vaadates ümber, ja asetanud siia hälli omad abitud väetikesed.

Kuuekümnepäevase aasta kestel, talve tormis ja suve palavuses, võttis ta vastu kõiki, kes siia tulid: vaeseid, rikkaid, alandlikke, uhkeid, kauneid, inetuid; üksteise järele tulid nad siia, asetasid oma lapsed hälli ja peatusid viivukese, piinava valuga mõeldes, kuidas võib tuua sellast ohvrit ja siis veel elada.

Ja siis, kui väetike juba toodud ohvriks, kui ema käed avanuvad tast ja ema eemaldub, et lahkuda, kaotades väetikeses õrna vaadet ja andes teda tundmata ilma hoolde, siis see vaikiv häll on tunnistajaks, kuidas emad meeletehtes ringutavad käsi ja anduvad

Lahkumine pisarate hälli ääres

sarnasele kirjeldamatu murepuhangule, millist võivad mõista vaid need, kes on armastanud kogu hingega ja kaotanud selle, keda armastasid.

Asjaolud, mis teevad selle iseäraliku häätegevuse ala metropoli lahutamata osaks, on nii harilikud, et pole tarvidust seda siin kirjeldada. Mehe südameetus, naise nõrkus, inimsuse puudumine neil, kes annavad seadusi, — kõik see on seevõrd vana ja harilik, et pole sellest tarvis kõnelda.

Kuid kurbmäng jätkub, aastast aastasse, päevast päeva kunagi ei lukustata neid uksti, ja tuppa tuleb hukutatud voorus — rumaluse, kire ja salajase armastuse ohver, — ja laps kaotab terveks eluajaks ema.

Elu, mis kordab seda tõsiasja päevast päeva, aastast aastasse, asetab tähtsa küsimuse. Meie kõik oleme nii kaastundeta, nii kõvahingelised, et sageli on tarvis sajad tuhandeid, kümneid miljooneid ühe ja sama tõsiasja kordamist, et meie, lõpuks, mõistaksime.

„Siin on teie ees teatud olukord. Mis teie kavatsete teha?... Siin on teie

ees teatud olukord. Mis teie kavatsete teha?... Siin on teie ees teatud olukord. Mis teie kavatsete teha?"

See on küsimus, mis tekitab nähes seda kurbmängu. Alatasa otsitakse mõningaid vahendeid, arendatakse mõ-

ningaid teooriaid. Ja meie hakkame nägema, et igale küsimusele on vastus, kuigi isegi selle leidmiseks tuleb meil ümberehitada endid, ühiskonda, kus meie elame, tervet ilma.

Tööpuudus.

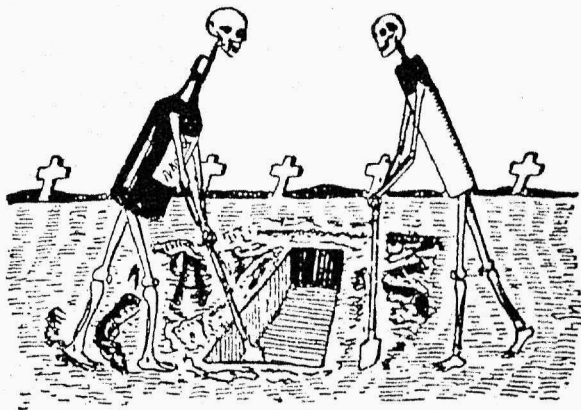
Tööpuudus Eestis

kasvab järjest. Hädaabitöid ei tehta niipalju, et need, kes hädasti tööd vajavad, seda ka leiaksid. Ka on hädaabitööde kohta, Tallinna ja Tartu tööbörside esindajate poolt soovitatud kitsendavad määrused maksma pandud. Töötajaid vaadatakse arstliselt läbi, kuigi vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamise seadus puudub. 1-sse liiki kuuluvad ainult need perekonnatoitjad, kes elanud näiteks,

vad liig vähe algatust ja liig vähe tegevust tööpuuduse vastu võitlemises.

Töötute arv üle 20 miljoni.

Praeu arvatakse töötute arvu ilmas üle 20 miljoni. Kui lapsed ja naised juure arvata, siis nende arvu, kes tööpuuduse käes vaevlevad, võib arvata 60—80 miljonini. Põhja-Ameerika Ühendriikes on töötuid üle 7 milj., Saksamaal 4½, Inglismaal 2½, Itaalias 1 miljon. Teistes alla miljoni. Nõukogude Vene-

Hauakaevajad.

Nende töö ei lõpe iialgi. Mida halvemad sotsiaalolud, mida enam levinevad haigused, taudid ja alkoholism, mida enam vägastusi ja õnnetusi — seda kiiremini peavad need hauakaevajad töötama.

Tallinnas vähemalt 2 aastat ja töötanud vähemalt 20 nädalat ja viimase aasta jooksul olnud töötä vähemalt 2 kuud. 2-se liiki need abielulised ja vallalised, kellel ei ole toita ühtegi perekonnaliiget ja kes elanud Tallinnas vähemalt 1 aasta, teinud palgatööd vähemalt 12 nädalat ja olnud töötä üle 1 kuu.

Hädaabitöödel on töötasuks tükitöö hindamisel: Tallinnas ja Nõmmel — 1,8 kr., teistes linnades ja alewis 1,6 kr., Harjumaal 2 kr., teistes maakondades 1,8 kr.

Päevatööliste palgaks 8-tunnilise tööpäeva eest on 1,1—1,4 kr., võib aga nii reguleerida, et teenistus ei tõuse meestel üle 1,1 kr. ja naistel üle 9 kr. nädalas.

Jõulu eel võttis riigikogu L. Johanson'i ettepanekul eelkrediidina hädaabitöödeks ja toetuseks töötuile 15½ miljoni senti vastu. Kuna aga linnavalitsused pole esitanud valitsusele nimekirja ja andmeid nende kohta, kes toetust vajavad, siis sellest toetuse andmisest loobutakse.

Seni on valitsuse summadest toetust antud eraorganisatsioonide kaudu, kuigi see omavalitsuse ülesanne on.

Eestis mitte ainult valitsus, vaid veel enam just omavalitsused, eriti linnad näita-

maal töötuid praegu ei ole, kõik elav jõud on rakendatud „pjätiletka“ teostamisele.

Tööpuudus Saksamaal.

Uue aasta alguks oli Saksamaal üle 4 miljoni töötä.

Tööpuuduse vastu kindlustamise laiendamine Tšehhoslovakkias.

Tšehhoslovakkias on 1. jaan 1931. alates tööpuuduse vastu kindlustamise seadus maksmapandud tekstiil-, klaasi-, metalli-, naha-, mäe-, puu- ja trükikööstuses.

Toetust maksetakse riigisummadest kutseühingute kaudu.

Tööpuuduse vastu võitlemine Põhja-Ameerikas.

21. dets. kirjutas president alla seadusele, mis kongressi ja senati poolt vastu võetud ja millega 1931. a. tööpuuduse vastu võitlemiseks määrati 161 miljoni dollarit, sellest antakse 116 miljoni ühiskondlikkudeks töödeks ja 45 milj. dollarit toetusena töötuile.

44-tunniline töönädal Berliinis.

Berliinis pandi maksma linnavalitsuse töölisele 44-tunniline töönädal.

Mitmesugust.

Raadium ja vähjatõbi.

Vienis avati hiljuti kiirtetherapöidiline instituut. Avamise puhul ütles linnanõunik prof. Dr. Tandler, et peale Vieni on ka Stokholmil 5 gr. ja Pariisil 8 grammi raadiumi. Vieni raadiumi tagavara hoitakse toas, mille meetripaksused betoonseinad.

Raadiumi kasutatakse laialt levinenud vähjatõve arstimiseks.

Üüri alandamine Itaalias.

Ministri määrusega alandati 1. jaan. 1931. a. alates Itaalias üüre 10 protsendi võrra. Mingeid erandisi ei lubata — üüri-
kud hakavad automaatselt seevõrra vähem maksma.

Klaasitükk tõi surma.

Vana aasta lõpul suri Tallinnas, lühiajalise haigemajas viibimise järele keskealine

mees, kes oli jõulu-aeg üles õllega alla joonud ka klaasitüki.

Mõni aasta tagasi suri noor neiu, kes kardinaid seadides oli nõela alla neelanud.

Vienis jätkatakse korteriehitust.

Vieni linnavalitsus ehitab käesoleval aastal 6.400—11.000 uut korterit. Seeläbi lahendatakse mitte ainult korterikriisi, vaid ka tööpuudust.

Tallinnas valitseva korterikriisi lahendamiseks ei liigutata praegu sõrmeotsagi. Linna eelarves on isegi uulitsate parandamise summasid kärbitud.

Itaalia rahvaarv kasvab.

Läinud aastal on Itaalias sündivus ületanud surevuse 100 prots. võrra. Rahvaarv kasvas üle 500.000 inimese võrra.

Sündivuse poolest ületab Euroopas Itaaliat ainult Venemaa.

Detsembrikuu sündmustik.

Et anda ülevaadet tähtsamaist sündmustest, avaldab „Töö ja Tervise“ toimetus iga eelmise kuu kohta kroonika. Detsembrikuust võiks loetleda järgmist:

1. *dets.* Jõulupühadeks vallandati tööst „Unioni“ saapavabrikus 280 ja Türi puupapivabrikust 23 töölisi. — Shoti mäekandandustes algasid 22.000 töölisi streiki. Põhjuseks: palgaolud.

2. *dets.* Narvas hukkusid põlevas majas 4 inimest, neist 3 last, kes olid jäetud koju lukustatud uste taha. — Pommeri rannas hukkus tormis 12 laevameest. — Riigikogus võeti vastu seadus, milles ettenähtud ihuuhutus alacalistele parandusmajades.

3. *dets.* Läti valitsus võttis vastu tööpuuduse vastu võitlemise seaduseelnõu. — Hispaania peaministri taheti surmata. — Poolas mõisteti 8 inimest meeleavaldusest osavõtmise pärast vangi, neist 6 kuueks kuuks. — Leingradis jäi tramm raudteerongi alla — 28 inimest sai surma. — Mehiko rannas hukkus aurik „Clararamos“, surnuid 7. — Nõmmel algasid hädaabitööd.

4. *dets.* — Lätis 13.000 töötut. — Hiinas verised võitlused. — Rio de Janeiro oli vaksalis dünamiidi plahvatus, surnuid 36. — Taga-Indias maavarisemine — surnuid 22.

5. *dets.* — Belgias sai mürkgaaside läbi 80 inimest surma. — P.-Ameerikas lendas õhku püssirohuladu — 8 sõdurit sai surma. — Islandi lähedal hukkus laev 17 inimesega. — Ühes India söekaevanduses sai surma 6 töölisi. — Poolas gripp — Lodsis haigestub päevas umbes 1000 inimest. — Shoti mäetöölised lõpetasid streigi.

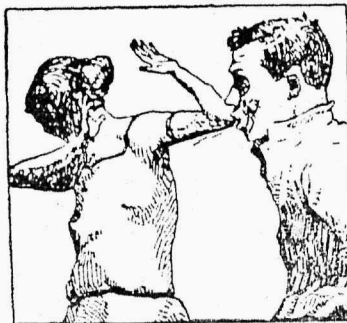
6. *dets.* — Tartus 1500 ja Tallinnas 2252 töötut. — Viljandimaal parandas taluperemees Hans Juhkamson vaestele 2 miljoni senti.

7. *dets.* — Töötute suur koosolek Talinna

pritsimajas. — Hiinas hukkus aurik 300 inimesega. — Hukkus Itaalia aurik 17 inimesega.

8. *dets.* — Indias surid mürgise supi söömise läbi pansionis 30 õpilast. Suppi oli satunud mürgine sisalik.

9. *dets.* — Tshhehoslovakkias vallandati timukas — kandidaate üle 100.

Sina ei pea mitte tapma!

Ka see on inimese lapmine, kui kõhid nii, et süljepiisad pisilatega ulatuvad ligemiseni, kes nad siis sissehingab.

10. — Jugoslaavias Sugaki sadamas hukkus laev 60 inimesega.

11. *dets.* — Salomoni saartel gripp — 500 last surnud.

12. *dets.* — Hispaanias revolutsioonikatse. — Indias said 112 inimest toidust mürgituse.

13. *dets.* — Tallinna 1. jsk. tööinspektori abi Evart mõisteti riigi raha raiskamise eest 1 aastaks vangi. — Floriida rannas hukkus laev — surnuid 32.

14. *dets.* — Kaks Soome purjekat hukkus.

15. *dets.* — Madridi kohal oli õhusõda põgenevate revolutsionääride lennukitega. Revolutsioon lõppes valitsusvägede võiduga.

17. dets. — Guotemalas revolutsioon — 57 surnut. Senine valitsus kukutati. — Prantsuse keemia vabrikus said 4 töölise tule-surma.

19. dets. — Tallinnas keelati töötatöölise rongikäik. — Tallinna lähedal oli lennuõnnetus — 2 lendurit said vigastada. — Tööpuuduse küsimus riigikogus.

20. dets. — Taani vetes uppus „Oberon“ 41 inimesega.

21. dets. — Revolutsioon Venetsuelas, valitsus lahkus. — Jaava saarel maavärisemine, ohvreid üle 1000. —

22. dets. — Inglismaal surmaudu — inim-ohvritega.

23. dets. — Viljandi lähedal uppus 5 inimest.

27. dets. — Indias võitlused, sajanded surnud.

28. dets. — Alshiiris varisesid vihmasadude läbi kokku mitmed majad — umbes 50 inimest sai surma.

31. dets. — Ruhri söetööstuses kestab palgatüli, ilma, et kokkulepet oleks saadud. — Lõuna-Valesis kuulutasid söekaevurid streigi, millest osavõtjaid 150.000 töölise. — Lancashire puuvillatööstuses oodata streiki.

Küsimused ja vastused.

Kui pikk on alaealiste tööaeg tööstusettevõtetes?

Seaduses Laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes (R. T. nr. 68 — 1924) § 12 järgi alaealistel kuni 16 eluaastani ei tohi tööpäev tekstiiltööstuses üle 6 tunni ja teistel töölaladel üle 6½ tunni olla.

Seega neil, kes üle 16 aasta, on tööpäev kuni 8-tunniline.

§ 13 järgi alaealistel kuni 17 eluaastani ei tohi lasta ületunde teha.

§ 14. Alaealistel kuni 16 aastani ei tohi lasta pühapäevadel ja pühadel töötada.

§ 15. Alaealisi kuni 18 aastani ei või lasta ilma vaheaegadeta üle 4 tunni järgimööda töötada.

§ 16. Alla 18-aastaste alaealiste öö-töö ei ole lubatud avalikkudes ja eratööstusettevõtetes.

Kas Eestis on loota niipea tööpuuduse vastu kindlustamise seaduse maksmapanekut?

Vistist pole, sest vastava seaduse maksmapanekuks pole seni ei tööliskond ega omavalitsused, aga ka mitte erakonnad küllaldaselt kategooriliste nõudmistega esinenud. Selle nõudmise toetamiseks puudub ka tarvilik arusaamine ja ühistunne.

1925. a. riigikogu poolt vastuvõetud hoole-

kande seaduse § 146 nõuab küll sõnasõnalt: „Tööstuskriiside ja massilise tööpuuduse pä-rast puudustkannatajatele korraldatakse tööd ja abiandmist eriseadusega“. Kuid vastav eriseadus — on seni väljaandmata.

Sotsiaalkindlustusseaduste areng, ühes arvatud ka tööpuuduse vastu kindlustamine, ole-neb eestkätt just sellest, kuidas suhtub töö-lisklass sotsiaalkindlustusesse, missuguseid nõudmisi esitab ja kui palju suudab neid nõud-misi oma ühisjõuga kaitsta.

Kas võetakse töömajja, mis Tallinnas, ka töötatöölisi?

Hoolekande seaduse järgi võetakse tööma-jasse mõlemast soost töövõimelisi üle 18 aastaseid isikuid, kes tööpuudusel või mõnel muul põhjusel puudusesse sattunud ja vajavad tööd või hoolekandelist abi omavalitsuse asutuste poolt hoolekande seaduses näidatud põhjus-tel, või kohtu poolt sunduslikult saadetud. Töömajjasse võib vastu võtta ka isikuid, kes küll osa töövõimest kaotanud, kuid kelle töö-võime kaotus ei ole siiski nii suur, et nad vajaksid mõnel muul viisil korraldatud hoole-kandelist abi. Tööstuskriiside ja massilise tööpuuduse tõttu puudustkannatajatel ei ole õigust nõuda töömajjasse paigutamist.

7. aastakäik.

„Töö ja Terwis“

7. aastakäik.

Sotsiaalpoliitiline kuukiri.

E. Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja.

1931. aasta tellimiste ärasaatmisega palume rutata.

„Töö ja Terwis“ ilmub 1931. a. endises suuruses (16–24 lk.), tuues ülawaateid ja kirjutusi töölis-, töö-kaitse-, sotsiaalkindlustuse-, terwishoiu-, hoolekande j. t. sotsiaalküsimuste aladelt.

„Töö ja Terwis“ avaldatakse kinnituskokkolegu ja -ametite tähtsamad otsused. ¶ ¶

„Töö ja Terwis“ paneb 1931. a. erilist rõhku just ajakirja sisu mitmekesisusele. Igas nr-is püüdi.

Tegev toimetaja L. Johanson.

Tellimishind (postiga): 12 kuud (12 numbrit) — 100 snt., 6 kuud (6 numbrit) — 55 snt., 3 kuud (3 numbrit) — 30 senti. Üksiknumber 10 senti. Tellimisi võtavad vastu kõik postlasutused ja haigekassad.

Talluse aadress: Tallinn, Tehnika t. 17–15. „Töö ja Terwis“.

Proovinumbriid maksuta.

Tegev toimetaja L. Johanson, kaastoiemataja Aug. Gustavson.

Vastutav toimetaja: L. Johanson.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.